

РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ: ОБГРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АСПЕКТУ

У статті розглядається, досліджується та обґрунтовується управлінський аспект розвитку локальної системи фізичної культури та спорту в територіальній громаді.

В статье рассматривается, исследуется и обосновывается управленческий аспект развития локальной системы физической культуры и спорта в территориальной громаде.

The article discusses, examines and settles administrative aspect of the local system of physical culture and sports in the territorial communities.

Постановка проблеми. Здоровий спосіб життя майбутнього покоління людської популяції – це одна з найактуальніших проблем сьогодення. Кожна держава чекає майбутнього від свого нового покоління, яке буде здоровим, здатним працювати, захищати Батьківщину, жити у відповідності з моральними вимогами суспільства, нормативними настановами держави і своєю індивідуальністю. А це означає, що головна увага органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ) для розвитку фізичної культури та спорту в межах територіальної громади має бути спрямована на її членів – дітей, підлітків, молодь, тобто саме на той вік, коли людина починає робити вибір, що для неї є цікавим і більш доступним [1], а значить за допомогою цільоспрямованої діяльності ОМСВ щодо розробки та активізації відповідної мотивації у зазначеного кола людей, заняття фізичною культурою і спортом повинні стати доступними й цікавими кожному з них.

У цьому зв'язку виникає актуальна необхідність підвищення ефективності муніципального управління сферою фізичної культури і спорту, його муніципально-нормативного «наповнення», забезпечення та супроводження, що означає більш раціональне використання наявних організаційних та організаційно-правових можливостей і витрачання зусиль ОМСВ для вирішення кардинальних завдань, що виникли як перед місцевим самоврядуванням, так й перед державою, виходячи з того, що значення вирішення цих задач на локальному і державному рівні в наші дні незмірно підвищується.

Перехід України на ринкову економіку, спричинив за собою суттєву перебудову не тільки політичного, ідеологічного, економічного і соціального устрою сучасної державності, але й змінив і сам підхід до вирішення тих чи інших питань, в порівнянні з тією країною, спадкоємцями якої ми опинилися. Так, наприклад, так звана «безкоштовність» занять

фізкультурою і спортом в СРСР продовжує впливати на ставлення до спорту й в сьогодні. Вставши на ринкові принципи організації народного господарства, держава одночасно не може обмежити, відповідно до прийнятої Конституції України 1996 року (ст.ст. 42, 54) [2], заняття будь-яким видом діяльності, в тому числі, комерційної, яка набрала вже повну силу, а держава не може повністю управляти тим, що від держави не залежить.

Однак здоров'я людини, в тому числі, масовий спорт і фізкультура, здоровий відпочинок, туризм і інше – це все галузі соціальної політики держави, за які вона повинна відповідати у контексті побудови соціальної держави (ст. 1 Конституції України). Дійсно, державі в новій економічній ситуації довелося вирішувати одночасно цілий ряд складних проблем і нових підходів. І зараз ще наша країна, як держава, продовжує пошук стабілізації, а також рішень найважливіших нагальних питань у багатьох областях. В умовах становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні важливі завдання щодо розвитку фізичної культури і спорту повстають перед ОМСВ, що функціонують у безпосередній близькості до населення та вирішують питання місцевого значення в інтересах територіальної громади та її членів.

Питання розвитку галузі фізичної культури та спорту неодноразово обговорювалися на засіданні Уряду України за участю Глави держави. В одному зі своїх виступів Президент України В.Ф. Янукович сказав: «Україна вступає в нове століття, і здоров'я нації стає абсолютним пріоритетом державної політики» [3]. За останні роки відчувається підвищена увага керівництва країни до проблем, наявних в галузі фізичної культури і спорту, як у розвитку масового спорту, так й відносно проведення на території країни міжнародних змагань вищого гатунку. Президент України В. Янукович вважає, що в Україні потрібно прийняти закон про меценатство у спорті. Про це він сказав в ході Третього спортивного конгресу 18 жовтня 2012 року [4]. Глава держави зазначив, що хоча в Україні і збільшується кількість спортивних споруд та майданчиків, ситуація в цій сфері вимагає подальшої роботи. «Не можу сказати, що мене як президента України повністю задовольняє ситуація. Потребує подальшого вдосконалення законодавча та нормативно-правова база. В світі існує практика заохочення інвесторів, які спрямовують капітал в розвиток фізкультури і спорту. Потрібно ретельно вивчити світовий досвід у цій сфері», – сказав він. Президент підкреслив, що такі приклади в Україні теж є, але їх одиниці. «Будуються стадіони за гроші меценатів, великі спортивні споруди. Але цього недостатньо. Я переконаний, що цей рух потрібно розвивати, мотивувати і створювати цивілізовані правила гри. Потрібно буде приймати спеціальний закон про меценатство в спорті» – підкреслив він [5].

Нормативно-правовою основою управління в галузі фізичної культури і масового спорту є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1997 року [6]. З прийняттям у 1997 році Закону України «Про місцеве

самоврядування в Україні» [7] стали формуватися ОМСВ. Відповідно до названого закону у їх віданні знаходяться питання місцевого значення, а також окремі державні повноваження, якими можуть наділятися ОМСВ. Зокрема, до питань місцевого значення відносяться забезпечення умов для розвитку масової фізичної культури і спорту в межах територіальної громади (ст. 32).

Ступінь наукової розробки теми. Слід зазначити, що питання ролі ОМСВ у створенні локальної системи фізичної культури та спорту в межах територіальної громади у вітчизняній юридичній науці практично не досліджувались, окремі статті були присвячені історичним та міжнародно-правовим аспектам та юридичному супроводженню спортивної діяльності, особливо на рівні спорту вищих досягнень.

Виходячи з того, що роль ОМСВ в розвитку масової фізичної культури і спорту в межах територіальної громади суттєво підвищується, актуалізується та об'єктивується дослідження управлінських процесів в зазначеній діяльності, *метою статті* є обґрунтування управлінського аспекту в діяльності ОМСВ в сфері розвитку фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу. Фізична культура у локальному соціумі та безпосередньо в людській цивілізації виконує поліфункціональну роль – вона є складовою частиною загальної культури людства, суттєвою галуззю соціальної діяльності, що представляє собою сукупність духовних і матеріальних цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людини, зміцнення її здоров'я і вдосконалення її рухової активності. Саме фізична культура виступає в якості відповідного матеріально-фізичного фундаменту філософії людини та володіє важливими онто-гносеологічними та аксіо-методологічними складовими, спрямованими на соціалізацію людини та формування у неї відповідної системи цінностей, що є конче та об'єктивно потрібними для неї в процесі її повсякденної життєдіяльності – вироблення та формування системи життєвих телеологічних домінант та пріоритетів, таких рис характеру, як життєвого оптимізму, впевненості в собі, цілеспрямованості, супротиву труднощам, можливостей ресоціалізації у випадку її необхідності тощо.

Спорт виступає складовою частиною фізичної культури, що історично склалася в формі змагальної діяльності та спеціальної практики підготовки людини до змагань. Саме спорт не тільки закріплює навички фізичної культури, а й піднімає людини на більш високий ступінь розвитку її фізичної могутності, спортивного мастерства, обумовлює появу таких специфічних рис характеру, що роблять людину лідером.

Таким чином, фізична культура і спорт, що фактично є природно притаманними локальній спільноті, сфері місцевого самоврядування – це один з важливих видів людської діяльності, спрямованої на фізичне вдосконалення як населення в цілому, так і кожної окремої людини-члена територіальної громади, діяльності, що має оздоровче, виховне, політичне і соціально-економічне значення та оказує позитивний вплив на суспільний розвиток локального соціума і всього людства.

Локальний характер такої діяльності має логічне ґрунтування та праксеологічне навантаження:

а) у ординарному порядку фізичною культурою і спортом люди займаються за місцем свого постійного проживання, тобто в рамках територіальної громади;

б) члени територіальної громади усвідомлюють, що всі свої життєві устремління, в тому числі й щодо укріплення свого здоров'я шляхом заняття фізичною культурою і спортом, вони можуть вирішити в межах територіальної громади;

в) члени територіальної громади є об'єктивно зацікавленими у побудові локальної системи фізичної культури і спорту, в інституціоналізації якої відіграють головну роль ОМСВ;

г) ОМСВ можуть фактично сприяти формуванню мотивації членів територіальної громади до занять фізичною культурою та спортом;

ґ) члени територіальної громади визнають пріоритетне значення діяльності ОМСВ в зазначених процесах.

Це підтверджується і структурною характеристикою сфери фізичної культури і спорту, що ділиться на дві великі частини: 1) професійний спорт (спорт вищих досягнень) і 2) масову фізичну культуру і спорт. Професійним спортом займаються державні і регіональні органи державної влади, масовою фізичною культурою і спортом – ОМСВ.

На муніципальному рівні регулювання питань розвитку фізичної культури і спорту здійснює відповідний структурний підрозділ виконавчого комітету місцевої Ради, зокрема ці функції покладені на муніципальне управління у справах молоді та спорту виконавчого комітету, які спільно з управліннями освіти, охорони здоров'я та іншими установами регулюють діяльність спортивних клубів, колективів фізичної культури, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, муніципальних фізкультурно-оздоровчих, спортивно-технічних споруд.

Разом з тим, існуюча в державі система управління фізичною культурою і спортом, у якій задіяні як державні владні структури, так й ОМСВ, не виконує свого основного завдання – залучення широких верств населення до заняття масовою фізичною культурою та спортом за місцем проживання. Звідсілля стан здоров'я всіх верств населення України продовжує залишатися найбільш тривожним фактором, що вимагає кардинальних рішень. Тому для підготовки обґрунтованих рішень щодо вдосконалення принципів управління фізичною культурою і спортом на муніципальному рівні, необхідно знати як реально функціонує склалася на сьогодні система фізичної культури і спорту в цілому по Україні, а також у зарубіжних країнах, що робить актуальним дослідження цих питань.

Слід усвідомлювати, що фізкультура і спорт – це запорука здоров'я нації і зміцнення національної безпеки країни. Гідне, всебічне і своєчасне забезпечення вітчизняного спорту – є обов'язком усіх рівнів влади та місцевого самоврядування. Для кожної територіальної громади та ОМСВ, що ними сформовані, ця сфера становить значний та об'єктивний інтерес,

оскільки село, селище або місто є з тих, хто вписує імена своїх спортсменів у світові спортивні досягнення, а також завжди славяться спортивними традиціями. З іншого боку, фізична культура та масовий спорт є тією сферою, яка в значній мірі забезпечує фізичне здоров'я всього населення. Тому ОМСВ різного рівня прагнуть до того, щоб їх населення, незважаючи на проблеми екологічного, економічного, вікового та іншого характеру, зберігали своє здоров'я, працездатність, громадську та політичну активність. Тому муніципальну політику в галузі фізичної культури і спорту можна розглядати як важливу задачу стабільного існування територіальних громад та всього місцевого самоврядування, а також важливу сучасну управлінську проблему.

Її особливу значимість можна проілюструвати словами професора Академії Фізичної Культури видатного російського хокеїста В. Фетисова, який чітко поставив сучасні завдання для управління фізкультурою і спортом в Росії: «Наша мета максимально використати величезний потенціал сфери фізичної культури і спорту у вирішенні соціальних проблем суспільства. Важливо домогтися, щоб кожен росіянин зміг реалізувати конституційне право займатися фізичною культурою і спортом, а талановитий спортсмен мав можливість реалізувати себе в спорті вищих досягнень» [8].

У іншому аспекті розглянула державну політику у сфері фізичної культури і спорту російський дослідник Л. В. Арістова, а саме з точки зору збереження здоров'я молодого покоління та підтримки гарного самопочуття і активної діяльності всього населення. Цю діяльність вона охарактеризувала як єдиний процес, врегульований і підтримуваний державою, оскільки саме вона зацікавлена і відповідальна за здоров'я нації [9].

Досліджуючи муніципальну політику розвитку фізичної культури і спорту, слід чітко визначити актуальні напрямки такого дослідження, так звані «опорні аспекти», до яких повинні увійти, насамперед такі: теоретичні аспекти сутності муніципальної політики у сфері фізичної культури і спорту; стан фізичної культури і спорту як в Україні, її регіонах, так й в конкретних територіальних громадах, як результат державного, регіонального управління, а також діяльності відповідних ОМСВ; ефективність механізму управління сферою фізичної культури і спорту на муніципальному рівні; актуальні питання щодо підвищення ефективності управління даною сферою на муніципальному рівні, тобто профільної діяльності ОМСВ.

У процесі такого дослідження велике значення має його методологічна основа, яка реалізується шляхом використання різних методів дослідження, необхідних для вирішення поставлених завдань. Тому є логічним використання описового методу, на підставі якого становиться можливим розглянути і описати етапи життя населення, що пов'язані зі здоров'ям, як основною цінністю в локальному соціумі. Порівняльний метод може бути використаний для аналізу стану фізичної культури і спорту в державі,

регіонах та конкретних територіальних громадах. За допомогою нормативно-правового методу може бути досліджена законодавча база фізичної культури і спорту. При вивченні стану системи фізичної культури і спорту може бути використаний соціологічний метод, який дозволить виявити проблеми в управлінні даною сферою. Статистичний метод може бути застосований для вторинного аналізу даних про стан фізичної культури і спорту в різних територіальних громадах тощо.

В процесі визначення управлінської політики в сфері діяльності ОМСВ, слід враховувати, що у вітчизняних енциклопедичних виданнях та спеціальній літературі поняття «управління» в самому загальному вигляді розглядається як елемент, функція організованих систем різної природи (технічних, біологічних, соціальних), що забезпечує збереження їх певної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію їх програм і цілей [10]. Таке тлумачення поняття «управління» дозволяє виділити його найважливішу особливість, яка полягає в тому, що воно використовується для характеристики специфічної телеологічно обумовленої управлінської діяльності людини в різних сферах неживої і живої природи і соціального життя.

Фізична культура і спорт відноситься до сфери соціального життя, являючи собою невід'ємний елемент нематеріального виробництва. У зв'язку з цим не викликає сумніву правомірність використання поняття «управління» стосовно до фізичної культури і спорту як до галузі, трактування якої дає автор єдиного російського підручника «Управління фізичною культурою і спортом» – Л.І. Лубишева – «Управління фізичною культурою і спортом являє собою систему конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування і планомірного розвитку галузі фізичної культури і спорту з метою найбільш повного задоволення потреб росіян в фізичному вдосконаленні» [11].

Наведена дефініція характеризується цілою низкою характерних рис, що можуть бути кваліфіковані в якості критеріїв:

- по-перше, сама дефініція носить системно-комплексний характер, бо дає змогу охарактеризувати відповідний феномен та «заземлити» його до відповідної управлінської сфери в житті соціуму (системний критерій – Авт.);

- по-друге, дефініція чітко та однозначно окреслює соціальну сферу управлінського впливу – управління фізичною культурою і спортом (соціальний критерій – Авт.);

- по-третє, вона визначає сам процес управління в якості наявності системи конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування і планомірного розвитку галузі фізичної культури і спорту (управлінський критерій – Авт.);

- по-четверте, вона містить телеологічну домінують управлінської діяльності в профільній сфері – найбільш повне задоволення потреб росіян в фізичному вдосконаленні (телеологічний критерій – Авт.);

- по-п'яте, дефініція містить вказівку на суб'єкт-об'єкт управлінського впливу – населення держави (суб'єктно-об'єктний критерій – Авт.).

Фізична культура, особливо в рамках територіальної громади, за своєю сутністю явище масове, що залучає до сфери свого впливу, хоча і з різним ступенем активності, більшість членів локального суспільства. Людство усвідомлено на протязі своєї історичної ретроспективи прийшло до занять фізичною культурою і спортом – специфічної соціально організованої форми і областю зіставлення фізичних та інтелектуальних здібностей і підготовленості окремої людини або команди, схвалюваної соціальною спільнотою, в якій види діяльності спрямовані на досягнення результату за допомогою підготовки і участі в специфічних (спортивних) змаганнях.

Спорт входить у фізичну культуру, але тільки частиною, пов'язаною безпосередньо з руховими діями. Таким чином, фізична культура і спорт це один з видів людської діяльності, спрямованої на фізичне вдосконалення як людської популяції в цілому, так і кожної окремої людини, яка надає оздоровче, виховне, політичне і соціально-економічне вплив на суспільний розвиток людства.

Слід зазначити, що управлінню у фізичній культурі і спорті властивий ряд закономірностей, однією з яких є його диференціація. Сутність цієї закономірності проявляється в наступному: управління, виникнувши фактично як управління виробництвом (першої школою управління, що сформувалася, була так звана школа наукового управління або школа управління виробництвом – В.В. Кузін [12]), в процесі свого історичного розвитку, який виразно простежується на прикладі послідовного формування і пріоритетного впливу на різних часових етапах різноманітних шкіл управління (школа людських відносин, школа поведінкових наук, школа соціальних систем і т.п.), все більше і більше уваги приділяє людському чиннику в управлінні людьми, колективами людей, іншими словами, управлінню у сфері соціального життя. Тому не є випадковим, що в рамках управління соціальною сферою взагалі і управління фізичною культурою і спортом зокрема, все більшого значення надається менеджменту, як одному з специфічних видів управління в рамках конкретної фізкультурно-спортивної організації.

Звернемо увагу, що в Україні з деяких пір стало використовуватися поняття менеджмент, будучи запозиченим, з англійської мови на початку формування в нашій країні ринкових відносин. Тому звернемося в першу чергу до аналізу базових уявлень про це поняття закордонних фахівців. Перше, що звертає на себе увагу при аналізі спеціальної зарубіжної літератури, це скоріше опис, а не приведення точної дефініції поняття «менеджмент» [13]. Другою характерною рисою уявлень про менеджмент є вельми широке трактування змісту цього поняття. Наприклад, «Міжнародний довідник з менеджменту» трактує поняття «менеджмент», як ефективне використання і координацію таких ресурсів, як капітал, будівлі, матеріали і праця, для досягнення заданих цілей з максимальною ефективністю [14].

На думку В.І. Жолдака, менеджмент це система раціональної організації управління виробничою діяльністю, спрямована на ефективне досягнення запланованих результатів; це область людського знання, що допомагає здійснювати розумне та ефективне управління; це соціальний шар людей, які здійснюють роботу по управлінню [15]. Дослідник С.Г. Сейранов вважає, що менеджмент – це система заходів з ефективного управління організацією, фірмою, підприємством у сучасних умовах і на науковій основі [16].

Необхідно наголосити на тому, що спортивний менеджмент є тісно пов'язаним з головними факторами ринкової економіки – формами власності, системою вільного ціноутворення, конкуренцією, правом вільного вибору як для спортивного підприємця, виробника фізкультурно-спортивних послуг, так і для споживачів цих послуг, залежністю доходів підприємця від результатів його праці та ситуації на ринку фізкультурно-спортивних послуг та ін. Ринкова економіка надала суттєвий вплив й самої філософії муніципального управління та здійснення місцевого самоврядування – вона змінила парадигму існування локальної демократії – замість вирішення питань місцевого значення ОМСВ трансформувалися в агентів по наданню муніципальних послуг.

Таким чином, враховуючи той факт, що фізкультурно-спортивні послуги в умовах ринкової економіки стають об'єктом купівлі-продажу, виробники фізкультурно-спортивних послуг виступають в якості продавців, а споживачі – в якості покупців [17]. У зазначених умовах ОМСВ виступають в якості організатора виробництва зазначених послуг на своїй території та медіатора між їх виробниками та споживачами (членами територіальної громади).

Ринок послуг фізичної культури і спорту є різноманітним і специфічним. Слід зазначити особливості функціонування фізичної культури і спорту в ринкових умовах. Їх кілька, головними з яких є:

- перетворення фізичної культури і спорту в сферу послуг як специфічну сукупність соціально-педагогічних форм діяльності, здійснюваної з метою фізичного виховання населення;
- децентралізація управління галуззю фізичної культури і спорту;
- зростаюче різноманіття організаційно-правових форм фізкультурних і спортивних організацій;
- правове закріплення офіційного статусу професійного спорту і його розвиток в Україні;
- все зростаюче економічне значення фізичної культури і спорту, що розвиваються в основному на основі комерційного госпрозрахунку;
- виникнення конкуренції фізкультурних і спортивних організацій та вільне ціноутворення на послуги фізичної культури і спорту.

ОМСВ України приймають активну участь у зазначених процесах, виконуючи ініціюючу, організуючу, допоміжну, контрольну та інші функції.

Ринкова економіка в сфері фізичної культури і спорту сприяє більш чіткому визначенню організаційних та організаційно-правових аспектів в діяльності ОМСВ в зазначеній сфері. Насамперед, ОМСВ виконують завдання щодо розвитку підприємництва у сфері фізичної культури і спорту; впливають на процес зростання числа власників фізкультурних і спортивних організацій; сприяють збільшенню різноманіття їх організаційно-правових форм; а також розширенню спектру та поліпшенню якості надаваних населенню фізкультурно-спортивних послуг [18].

У ринкових умовах суттєво зростає роль фізичної культури і спорту в задоволенні потреб членів територіальної громади у особистому вдосконаленні, у формуванні здорового способу життя, в самоствердженні і самореалізації особистості, як найважливішої соціальної цінності. Включення фізичної культури і спорту в систему ринкових відносин зумовлює відповідні особливості менеджменту в цій галузі сфери послуг.

Мета управління у фізичній культурі і спорті на рівні місцевого самоврядування є бажаним, можливим і необхідним станом фізкультурно-спортивної організації (галузі), яке має бути досягнуто. У сучасній спеціальній літературі мета управління нерідко позначається такими термінами, як «політика», «філософія», «місія» фізкультурно-спортивної організації (галузі) [19].

Визначення мети є початковим етапом процесу управління у фізичній культурі і спорті, оскільки він за своїм змістом характеризує цілеспрямований, телеологічне визначений, а не стихійний вплив.

Функції управління у фізичній культурі і спорті на рівні ОМСВ являють собою відносно відособлені напрямки управлінської діяльності, що дозволяють здійснювати управлінський вплив. Розрізняють основні і конкретні функції управління.

Основними функції управління є такими з наступних причин: по-перше, вони здійснюються у всіх галузях народногосподарського комплексу (галузі матеріального і нематеріального виробництва), по-друге, вони реалізуються в будь-якій фізкультурно-спортивній організації (міжнародній, національній чи територіальній; комерційній чи некомерційній; малої, середньої або крупної і т.п.) і на будь-якому ієрархічному рівні менеджменту (керівництво вищої, середньої чи нижчої ланки); по-третє, вони є інваріантними конкретним функціям, тобто склад і зміст основних функцій менеджменту незмінні, незалежно від того, яка конкретна функція менеджменту реалізується; по-четверте, вони забезпечують керованість, тобто досягнення мети управління в заданий проміжок часу в умовах обмежених ресурсів [20].

Основні функції управління є тісно взаємопов'язаними між собою, складаючи єдиний процес, що характеризує механізм управлінського впливу. Конкретні функції управління фізичною культурою і спортом (як галуззю) можуть бути виділені і охарактеризовані за змістом управлінського впливу на певний об'єкт.

Загальні і конкретні функції управління у фізичній культурі і спорті як відносно відособлені напрямки управлінської діяльності реалізуються в практиці на основі певних принципів.

Принципи управління у фізичній культурі і спорті являють собою основні правила, положення та норми поведінки, якими керуються органи управління та окремі керівники в процесі здійснення управлінського впливу [21]. До основних принципів управління у фізичній культурі і спорті можна віднести наступні:

- принцип поєднання галузевого та територіального управління, що базується на існуючому адміністративно-територіальному розподілі країни і галузевій структурі народного господарства та що означає, наприклад, що фізкультурно-спортивна організація може бути створена і може функціонувати як за галузевим (наприклад, фізкультурно-спортивний клуб освітньої установи, промислового підприємства, установи і т. п.; фізкультурно-спортивні товариства «Динамо» і т.п.), так за територіальним принципом (в рамках відповідних територіальних громад);

- принцип поєднання матеріального і морального стимулювання ґрунтується на твердженні, що «всяка крайність, є ознака обмеженості». Одним з найбільш яскравих проявів використання цього принципу в галузі «фізична культура і спорт» є присвоєння працівникам різних фізкультурно-спортивних організацій звань, державних та муніципальних нагород, моральне і матеріальне стимулювання праці конкретних працівників і інші [22].

На основі охарактеризованих вище принципів загальні та конкретні функції управління у фізичній культурі і спорті як відносно відособлені напрямки управлінської діяльності реалізуються в практиці з використанням різних методів. Організаційні методи управління базуються на організаційних відносинах між органами управління і організаціями, організаціями та працівниками, на відносинах влади і підпорядкування. У сукупності організаційних методів управління зазвичай виділяють наступні групи:

- методи організаційно-стабілізуючого, розпорядницького і дисциплінарного впливу;

- методи організаційно-стабілізуючого впливу використовуються при взаємовідношенні працівників усередині спортивної організації;

- методи розпорядницького впливу використовуються для вирішення поточних завдань і дозволяють коригувати діяльність з урахуванням зміни ситуації. Методи цієї групи зазвичай реалізуються у формі наказу, розпорядження і т.д [23];

- адміністративні методи, що пов'язані з владною природою державного або муніципального управління, що виявляється в різних обставинах і ситуаціях: одна сторона взаємин (державний орган управління, ОМСВ або їх посадова особа) наділена владними повноваженнями і тому може віддавати накази; інший, як правило, є прямо підпорядкованим їй, стороні взаємин (організації), яка зобов'язана виконувати запропоноване незалежно від того, чи згодна вона з ним чи ні; одна сторона взаємин (державний орган управління, ОМСВ, посадова особа) встановлює норми,

які підлягають неухильному виконанню іншою стороною взаємин (організаціями, що перебувають в адміністративному підпорядкуванні). Це звичайні методи для взаємин організацій, що знаходяться в адміністративному підпорядкуванні, на центральному, регіональному і муніципальному рівнях.

Методи правового регулювання являють собою засоби правового впливу на суспільні відносини, що застосовуються публічною владою, в тому числі й ОМСВ. Розрізняють два основних способи правового регулювання: авторитарний і автономний. Авторитарний спосіб використовується при регулюванні адміністративних та інших правовідносин і характеризується тим, що одна сторона правовідносин наділена правом, встановлювати іншій стороні правовідносин зміст її діяльності. Автономний спосіб базується на тому, що сторони правовідносин є рівноправними і в рамках чинного законодавства можуть самостійно встановлювати зміст своїх прав і обов'язків, змінювати або припиняти їх [24].

Методи правового регулювання відносин у сфері трудового, фінансового та інших галузей права носять комплексний характер і включають в тих чи інших співвідношеннях елементи авторитарного та автономного способів.

Висновки. Резюмуючи, слід зазначити наступне:

- в основі ефективності муніципального управління сферою фізичної культури і спорту, його муніципально-нормативного «наповнення», забезпечення та супроводження лежить об'єктивна необхідність більш раціонального використання наявних організаційних та організаційно-правових форм діяльності та компетенційних повноважень ОМСВ для вирішення завдань, щодо гармонійного розвитку та укріплення здоров'я членів територіальної громади;

- в умовах ринкової економіки трансформується діяльність ОМСВ в контексті управління сферою фізичної культури і спорту – від вирішення питань місцевого значення до організації системи надання платних та безоплатних послуг в зазначеній сфері;

- для підвищення ефективності муніципального управління сферою фізичної культури і спорту об'єктивно необхідним є вдосконалення муніципального менеджменту ОМСВ в профільній сфері, з застосуванням всього арсеналу функцій і методів публічного управління;

- управління фізичною культурою і спортом на рівні місцевого самоврядування являє собою систему конкретних форм і методів свідомої діяльності ОМСВ, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування та розвитку галузі фізичної культури і спорту з метою найбільш повного задоволення членів територіальної громади у фізичному вдосконаленні.

Використані джерела:

1. Виноградов П.А. О современной концепции развития физической культуры и спорта/ П. А. Виноградов // Современные проблемы и концепции развития физической культуры и спорта. Часть I / П.А. Виноградов. – Челябинск. : УрГАФК, 2000. – С. 95.

2. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Янукович открыл новый дворец спорта в Луганске [Электронный документ]. – Режим доступа: http://lb.ua/news/2012/10/16/174630_yanukovich_otkril_noviy_dvorets_sporta.html
4. Янукович предложил принять закон о меценатстве в спорте [Электронный документ]. – Режим доступа: http://news.liga.net/news/sport/750024-yanukovich_predlozhil_prinyat_zakon_o_metsenatstve_v_sporte.htm
5. Там само.
6. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 14. – Ст. 80.
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
8. Фетисов В.А. О критериях и показателях развития физической культуры и спорта в зарубежных странах / В. А. Фетисов. – М. : Советский спорт, 2005. – С. 24.
9. Аристова Л.В. Государственная политика в сфере физической культуры и спорта / Л.В. Аристова // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 5. – С. 2-8.
10. Управление [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://tolkslovar.ru/u2351.html>
11. Лубышева Л.И. Управление физической культурой и спортом. – М., 2005. – С. 48.
12. Кузин В.В. Оптимизация системы управления отраслью «физической культуры и спорта» в России в рыночных условиях / В. В. Кузин // Теория и практика физической культуры. – 2000. - № 6. – С. 56-58.
13. Виноградов П.А. О современной концепции развития физической культуры и спорта // Современные проблемы и концепции развития физической культуры и спорта. Часть I / П. А. Виноградов. – Челябинск. : УрГАФК, 2000. – С. 76.
14. Міжнародний довідник з менеджменту. – Чернівці, 1990. – С. 44.
15. Жолдак В.И. Основы менеджмента: учебное пособие / В. И. Жолдак. – Малаховка, 2000. – С. 13.
16. Див.: Зубарев Ю.Н. Менеджмент и маркетинг в сфере физической культуры и спорта: учебное пособие / Ю. Н. Зубарев, А. А. Сучилин. – Волгоград: Сфера, 1995. – С. 21.
17. Золотов М.И. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта: уч. пособ. для студентов высших педагогических учебных заведений / М. И. Золотов, В. В. Кузин, М. Е. Кутепов. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – С. 148.
18. Актуальные вопросы истории, социологии, управления и экономики физической культуры и туризма // Сборник научных работ. – Малаховка, МГАФК, 1999. – С. 50.
19. Жолдак В.И. Основы менеджмента спорта / В. И. Жолдак, В. Н. Зувев. – Тюмень: Вектор Бук, 2003. – С. 41.
20. Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления: Учебник для вузов по специальности Менеджмент / В. И. Кнорринг. – 2-е изд., изм. и доп. - М.: Издательство НОРМА, 2001. – С. 76.
21. Золотов М.И. Указ. соч. – С. 145.
22. Актуальные вопросы истории, социологии, управления и экономики физической культуры и туризма // Сборник научных работ. – Малаховка, МГАФК, 1999. – С. 52.
23. Золотов М.И. Указ. соч. – С. 56.
24. Там само.

*Рецензент: д.ю.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України
Баймуратов М.О.*